

РЕЦЕНЗІЯ

на дослідження **РОМАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА ІВАШКА**

«Львівська латинська архидієцезія в унійних процесах зі східним християнством у 1410-х – 1460-х роках» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – історія та археологія

Робота Романа Івашка розкриває один з цікавих епізодів «темних часів» української історії. Довший час вважалось, що через брак епістолярних джерел до періоду XV ст., наша частина Східної Європи була надто складним для дослідників об'єктом вивчення. Роман Івашко сміливо кинув виклик цьому стереотипові і, як видається, у більшості випадків досягнув переконливих, позитивних результатів. Його робота має цілісний, виважений характер. Ось основні результати, що роблять її цінною для наукового світу:

1. Функціонування та управління у Львівській архидієцезії в окреслений автором хронологічний період залишалось складовою загальноєвропейського церковного дискурсу. Залишаючись географічно на периферії західного світу, місцеві церковні та державні лідери були добре обізнані в процесах, що відбувались навколо церковних соборів у Констанці та Базелі–Феррарі–Флоренції–Римі, перебігу польсько-тевтонських війн, розпаду Золотої Орди та падіння Константинополя в 1453 р. Місцеві єпископи та духовенство навіть намагались використовувати заборону на міжконфесійні шлюби та конверсії як елемент боротьби з гуситським рухом.
2. Використання здобувачем оцифрованих оригінальних джерельних документів дозволило йому прийти до оригінальних висновків і впровадити до історіографії нові відомості.
3. Автор уникнув характерної для совєцької та пост-совєцької історичних традицій пастки розгляду міжконфесійного життя православних та католицьких громад у фокусі «одвічної» боротьби «поганих» католиків

над вічно «гнобленими» віруючими східного обряду (С. 58). Роман Івашко продемонстрував усю складність питання конверсій та їх застосування. Флорентійська унія схвалила одночасне перебування християн західного так і східного обрядів у Львівській церковній провінції та Київській митрополії. Це означає, що дії котрі вчинялись очільниками католицької Церкви на місцях були порушенням прийнятих церковних документів а також привілею 1443 р. короля Владислава III, що передбачав рівноправ'я обох конфесій у володіннях Ягеллонів.

Чого нам забракло в роботі Романа Івашка?

Помітно, що автор, занурившись в польську історіографію та джерела, переніс в текст помітну кількість полонізмів (С. 62, 65, 137, 157).

В окремих випадках, стилістика роботи помітно кульгає. Складається відчуття, що думка автора бігла попереду пера, а сил, щоб повернутись назад і допровадити текст до порядку, вже забракло. Яскравий приклад, ось цей фрагмент основного висновку *«На підставі актових джерел та судових рішень з епохи додатково з'ясовано, що її духовенство та вірні були залучені на загально церковному рівні безпосередньо у 1436 р., коли до Львова було надіслано індульгенцію, для організації збору коштів на користь проведення було надіслано індульгенцію, для організації збору коштів на користь проведення унійного собору»* (С.160).

Чи ще один суперечливий фрагмент *«Попри це східні християни надалі вбачали у Константинополі важливий релігійний центр навіть після 1453 р., що пов'язано із тривалою традицією ще Володимирового хрещення та поставлення першого митрополита за київського князя Ярослава Мудрого. Русини надалі були віддані традиціям та обрядам, борючись за політично-релігійну рівноправність та свободу, як це було показано під час війн Свидригайла»* (С. 161).

В тексті роботи автор надмірно зловживає терміном «припускаємо, вірогідно» (С. 62, 64, 66, 158). Очевидно, що він доречний до такої роботи як дисертація, проте в нас виникло відчуття, що частина роботи оперта на бажання

дисертанта створити та самому повірити у висловлювані гіпотези. На щастя, представлений аналіз джерел та висновки до них у більшості випадків підтверджують чи спростовують авторські припущення.

Дуже шкода, що лише побіжно в роботі розкрито ставлення до перебігу унійних процесів мешканців такого потужного міста як Львів. Ми розуміємо, що причиною є браком доступних джерел. Хоча побіжно автор таки згадав, що падіння Константинополя в 1453 р. мало для цього міста велике значення. Німецькі родини, що раніше провадили там торгівлю втратили свої впливи та зв'язки. Згідно з хронікою «Потрійний Львів. Leopolis Triplex» Бартоломея Зіморовича (С. 83) ця подія викликала велике занепокоєння можливим напливом небажаних іммігрантів. Цього не сталось, але спричинило прибуття помітної кількості економічних мігрантів. Львів на багато століть став надійною та безпечною дорогою для мандрівки грецьких кліриків до Москви.

Надто побіжно автор зачепив питання спроб московського втручання в церковні та політичні процеси в регіоні. Припускаємо, тут є перспектива для подальших досліджень.

Вказуючи на практичне застосування роботи автор не зазначив, що її результати будуть корисними для студентів теологічних напрямків. В роботі автор не використав цікаву на нашу думку розвідку британського дослідника Дмитра Оболенського присвячену постаті братів Цамблаків.

Попри висловлені зауваження, вважаємо роботу Романа Івашка цілком самостійним та вартісним науковим дослідженням. Авторіві вдалось продемонструвати необхідну у цьому випадку фаховість, знання предмету та наукову відвагу. При цьому дотримано вимоги МОН України стосовно передбачених видів апробації, а саме кількості доповідей на конференціях та публікацій, зміст яких відповідає основним результатам дослідження, викладених у дисертації та анотації до неї. Аналіз змісту опублікованих праць та дисертації свідчить про дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності.

Отже, дисертаційна робота Романа Івашка відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення

дисертації” та п. 6 “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Наведені у рецензії аргументи дають усі підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Романа Івашка на тему «Львівська латинська архідієцезія в унійних процесах зі східним християнством у 1410-х – 1460-х роках» є завершеною самостійною працею, яка виконана з дотриманням усіх вимог, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 “Гуманітарні науки” за спеціальністю 032 “Історія та археологія”.

Доктор історичних наук,
доцент кафедри історії середніх віків
та візантиністики
ЛНУ імені Івана Франка

Лильо Ігор Миколайович